

ÉS MÉGIS MOZOGNAK A FÖLDRÉSZEK!

Akinek két síléc volt a fejfája

Majdnem száz évvel ezelőtt történt, hogy egy meteorológus egészen felháborító dologgal állt elő. Azt mondta, hogy még a kontinensek sem mozdíthatatlanok, hanem folyamatosan vándorolnak.

Alfred Wegener nem olyan családból származott, amelyikben radikális eszmék szoktak születni. Apja szigorú felfogású, ötgyermekes német teológus és klasszika-filológus volt, ő maga pedig eredetileg meteorológiával és éghajlatkutatással foglalkozott. Valami mégis mocoroghatott a génjeiben, mert egész életében vakmerő újtó volt, aki – szokás szerint – sokak gyűlöletét kivívta. Azok közé a tudósok közé tartozott, akik félelmet nem ismerve hajszolják a kutatásaikat, és gondolkodás nélkül kockára teszik a saját életüket az igazuk bizonyítására. Alig huszonhat évesen, 1906-ban testvérével, Kurttal kitalálta, hogy a meteorológiai műszereket léggömbökkel kellene a légkörbe juttatni. Ezzel feltalálták a máig is használatos meteorológiai ballonok őst. Ezzel sem elégedtek meg, hanem ők maguk is hőléggömbbe szálltak, és így végeztek megfigyeléseket. Hamarosan minden addigi rekordot megdöntöttek, mert ötvenkét órát töltöttek egyhuzamban a levegőben. Valószínűleg már azzal is beírta volna magát a tudomány történetébe, hogy megírta a világ addigi legrészletesebb és legpontosabb meteorológiai tankönyvét, vagy hogy egy életveszélyes expedíció során feltérképezte Grönland utolsó ismeretlen területeit. Csakhogy az a fajta szerzteágazó, általános tehetség, az a makacs, kitartó bátorság, ami az ilyen embereket hajtja, neki sem engedte, hogy nyugton maradjon. 1912-ben előállt a világ egyik legforradalmibb elméletével. Megfigyelte ugyanis, hogy a kontinensek partvonalai úgy illenek össze, mint valami óriási kirakósjáték darabjai.

Afrika hatalmas északnyugati kidudorodása például beleillik az Észak- és Dél-Amerika között található gigantikus mélyedésbe. Madagaszkár, India, az Antarktisz és Ausztrália pedig mintha Afrika keleti, délkeleti partjairól szakadt volna le. Felvetette azt a kérdést, hogy hogyan kerülnek trópusi klímán keletkezett kőszénrétegek az Északi-sark környékére, és hogy Afrika partjai mentén vajon miért találunk egykori gleccserek vonulására utaló jeleket. Wegener nem félt levonni azt a radikálisan új következtetést, hogy valamikor nagyon régen mindezek a földdarabok együvé tartoztak, és egyetlen szuperkontinentet alkottak. Ezt el is nevezte németül Urkontinentnek, Őskontinensnek, görögül pedig a mai napig használt Pangea kifejezést alkotta az új fogalomra. További bizonyítékokkal is szolgált az elméletére. Kimutatta például, hogy az összeillő, de ma már egymástól több ezer kilométerre található partok azonos kőzetekből épülnek föl, és a bennük található ősmaradványok is meglepő egyezéseket mutatnak. A legtöbb tudóstársa fel volt háborodva. Egészen elképzelhetetlennek tartották, hogy olyan, mozdíthatatlannak hitt, óriási struktúrák, mint egy egész földrész, csak úgy sodródjanak az óceánban. Még Amerikában is kigúnyolták az elméletét, sőt, egy egész konferenciát szenteltek annak, hogy megcáfolják a kijelentéseit. Wegener persze nem hitte azt, hogy a kontinensek úgy libegnek az óceán vizén, mint a gumimatracok. Pontosan nem tudta megmagyarázni, hogy mi történik, de azt így is elérte, hogy

a téma a figyelem középpontjába került tudományos körökben. A kontinensvándorlás elméletét folyamatosan fejlesztette, és rengeteg publikációban finomította, népszerűsítette. Eközben további három expedíciót szervezett Grönlandra. Az egyik ilyen út sikere érdekében kifejlesztette a ma is használt propellerhajtású hójárók első prototípusát, és ő volt az első, aki hajlandó volt figyelembe venni az őslakos inuitok javaslatait az extrém hidegben használt öltözék tekintetében. Az első alkalommal társaival együtt hajsál híján megfagytak a mínusz 60 fokos fagyban, éhségükben levágták és megették mind a teherhordó pónikat, mind a szánhúzó kutyákat. Csak azért éltek túl, mert a lakatlan, gyilkos vidéken működő egyetlen keresztény közösség papja véletlenül rájuk talált, és megmentette az életüket. Wegener nemcsak életben maradt, hanem megint új területre lépett: a tornádókat kezdte kutatni, és ebben a témában is fontos megfigyeléseket tett. Aztán egyszer elérkezett az a pillanat, amikor túlfeszítette a húrt. 1930-ban, a negyedik grönlandi expedíció során az egyik társa olyan súlyos fagyási sérüléseket szenvedett, hogy egy bicskával kellett amputálni a lábát, majd a helyi segítőkkel együtt gyakorlatilag el kellett menekülnie.

Wegener és kutatótársa így ketten mentek tovább, de nekik is alig maradt élelmük. Megint kutyaevésre kényszerültek, és amikor már csak egy szán húzására maradt elég állat, Wegener sílécével folytatta az utat, mialatt társa, Villumsen a kutyaszánt hajtotta. Az ötvenéves Wegener, aki egész életében láncdohányos volt, nem bírta tovább. A szíve föladta a harcot. Villumsen ott, helyben eltemette, és a sílécével jelölte meg a sírját, hogy később megtalálják. Egy évvel később egy mentőexpedíció a megjelölt helyen, a jégben megtalálta a halottat. Gondosan be volt csavarva a hálózsákjába, az arca nyugodt volt. Villumsen holttestét viszont soha nem találták meg. A kontinensvándorlás valódiságát csak a hatvanas években sikerült bizonyítani. Kiderült, hogy a földrészek a Föld mélyén áramló olvadt kőzetek hátán sodródva folyamatosan mozognak. Wegener csak abban tévedett, hogy mindez milyen sebességgel történik. Azt gondolta, hogy évente két és fél métert tesznek meg, de a mai GPS-műholdak megmutatták a valóságot. A kontinensvándorlás sebessége ennek mindössze a százada. Még a körmünk is gyorsabban nő, mint ahogy a földrészek mozognak, de mégis mozognak. ♦